

Slekt og Data
Forbundet for Norske Museumsvenner
Forbundet KYSTEN
Fortidsminneforeningen
HIFO – Den norske historiske forening
LMK – Landsforbundet av Motorhistoriske kjøretøyklubber
Landslaget for lokalhistorie
Arkivforbundet
Museumsbanerådet
Norges Husflidslag
Norges Metallsøkerforening
Norges Linforening
Norsk Nupelleforening

Norsk Folkedraktforum
Norsk Folkeminnelag
Norsk Forening for Fartøyvern
Norsk Heraldisk Forening
Norsk Fyrhistorisk Forening
Norsk Jernbaneklubb
Norsk Kulturarv
Foreningen SKIPET
Norsk Slektshistorisk Forening
Norske Akevitters Venner
Rutebilhistorisk Forening
Norsk Forening for Luftfartøyvern
Europa Nostra Norge

Oslo, 10. desember 2020

Samferdselsdepartementet

Kopi: Statsråd Knut Arild Hareide
Kulturdepartementet og Klima- og miljødepartementet

Statsbudsjettet 2022: Samferdselsdepartementets sektoransvar for kulturminner og ivaretagelse av de bevegelige kulturminnene

Kjære Samferdselsdepartementet

Norges kulturvernforbund ønsker med dette å gi innspill til samferdselsbudsjettet i Statsbudsjettet for 2022. Samferdselsdepartementet har gjennom sektoransvarsprinsippet det overordnede offentlige ansvaret for forvaltningen av samferdselssektorens kulturminner, historien og de bevegelige kulturminnene tilknyttet denne.

Først og fremst vil vi gi skryt til samferdselssektorens etatsmuseer, som gjør en meget god jobb med å ivareta den norske samferdselshistorien. Historien om det moderne Norge kan ikke forstås uten å se på den historiske utviklingen innenfor samferdselssektoren. Etatsmuseene er også dyktige til å samarbeide med frivillige lag og organisasjoner – samarbeidet rundt driften av museumsjernbanene er et godt eksempel på dette.

Kulturvernforbundet setter stor pris på at kulturvern og kulturmiljø er løftet høyere på den politiske agendaen de siste årene. Vern og formidling av kulturarven er tatt med som ett av de nasjonale kulturpolitiske målene i Kulturmeldingen («Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida» st.meld. 8 (2018-2019). I kulturmiljø-meldingen «Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold (st.meld. 16 (2019-2020))» som kom tidligere i år, ser regjeringen kulturmiljø i et større perspektiv enn tidligere, og vektlegger kulturarvens betydning for samfunnet. Kulturmiljømeldingen vektlegger også viktigheten av engasjement, demokrati og ansvar. De frivillige kulturvernorganisasjonene trekkes frem som en av de viktigste bærebjelkene i det norske kulturminnevernet. Innenfor samferdselssektoren gjelder dette følgende organisasjoner: Landsforbundet av Motorhistoriske Kjøretøyklubber, Norsk Jernbaneklubb, Norsk Forening for Luftfartøyvern, Rutebilhistorisk Forening og Norsk Fyrhistorisk Forening. Disse foreningene har over 60 000 medlemmer totalt. Andre kulturvernorganisasjoner har tilknytning til Kulturdepartementets og Klima- og Miljødepartementets sektoransvar.

I løpet av 2020 gjennomførte Kulturvernforbundet en kartlegging av konsekvensene av korona situasjonen for våre medlemsorganisasjoner. Kartleggingen viste at mange organisasjoner nå sliter, med færre inntekter og færre medlemmer. En økt grunnstøtte vil sikre at organisasjonene opprettholder muligheten til å delta aktivt, ikke minst til i med istandsetting av utallige kulturminner. Kulturvernforbundet estimerer at den frivillige innsatsen på rundt 6 millioner timer, bidrar til en verdiskaping på hele 2 milliarder kroner i året på kulturvernfeltet. Kartleggingen slo også fast den viktige sosiale funksjonen organisasjonene har, ikke minst i lokalt. Mange medlemmer savnet den faste møteplassen i denne perioden og aktivitetene som de var med på gjennom dette. 2022 er Frivillighetens år og det hadde vært en fin anledning for departementet å følge opp målsettingen om økt engasjement med et reelt kulturvernløft for organisasjonene.

- **Kulturvernforbundet mener det må settes av 6 millioner kroner i driftsstøtte til de frivillige kulturvernorganisasjonene (kap 1300 post 75 (ny)) innenfor Samferdselsdepartementets budsjett for 2022.**

Vi viser samtidig til vårt innspill til ny Nasjonal Transportplan (NTP). I inneværende NTP står det at: «Etatene skal tilrettelegge for alternativ bruk av kulturminner som de ikke har tjenstlige behov for. Dette kan skje i samarbeid med frivillige organisasjoner og lokale og regionale myndigheter». Vi ber om at dette følges opp i statsbudsjettet for 2022, gjennom de foreslåtte bevilgningene.

Kulturmiljømeldingen viser også til det spredte sektoransvaret på feltet, og behovet for en bedre samordning mellom departementene og direktoratene. Vi har lenge påpekt dette behovet, og ser frem til etableringen av «Departementenes kulturarvforum» som foreslås i meldingen.

I Kulturmiljømeldingen står det også helt eksplisitt at man skal se nærmere på støtteordninger for de rullende kulturminnene: «Rullende materiell som biler og tog, og offentlig eide kulturminner og kulturmiljøer har i dag begrensede muligheter for statlige tilskudd. Samferdselssektoren har ingen egne tilskuddsordninger for rullende materiell. For mange kommunalt og musealt eide kulturminner og kulturmiljøer finnes det begrensede tilskuddsordninger, samtidig som vedlikeholdsetterslepet er stort. I oppfølgingen av denne meldingen vil det bli tatt initiativ overfor flere av sektorene med sikte på å kartlegge behov og hvordan eksisterende tilskuddsordninger bør endres eller utformes».

I tråd med meldingens utvidede fokus og oppfordring til å se på de ulike støtteordningene, vedtok styret i Kulturminnefondet å etablere et prøveprosjekt i 2021 om å inkludere rullende kulturminner i sine tilskuddsordninger. Dette var en svært gledelig nyhet, og noe vi har etterspurt i mange år. Kulturminnefondet, som er et statlig fond underlagt Klima- og miljødepartementet, gir tilskudd til eiere og frivillige organisasjoner som forvalter kulturminner, som bygninger, båter, hageanlegg og kulturlandskap. Dette er tilskudd som utløser betydelige midler i egen innsats, og man beregner at for hver krone som fondet gir i tilskudd tilføres det ytterligere 3,5 private kroner i istandsettingsprosjekter. Dette er med andre ord svært god og kostnadseffektiv politikk. Fondet har vært en stor suksess, og et viktig virkemiddel for å ivareta kulturarven. Prøveordningen som nå er lansert, er en viktig anerkjennelse og stadfesting av den kulturhistoriske betydningen til de bevegelige kulturminnene. Allerede før denne prøveordningen er tredd i kraft har Kulturminnefondet mottatt svært mange søknader og henvendelser om tilskudd til disse kulturminnene. Mange av disse kulturminnene har et betydelig etterslep i vedlikeholdet, og vi håper at denne prøveordningen vil fungere som en redningsplanke for noen av disse.

Kulturminnefondets prøveordning understreker foreløpig det sterke behovet for tilskudd til de bevegelige kulturminnene. For å lykkes med å få de rullende kulturminnene opp til et akseptabelt vedlikeholdsnivå så er det helt nødvendig at dette prøveprosjektet utvides og gjøres til en permanent ordning. Det er derfor svært viktig at Samferdselsdepartementet tar sitt sektoransvar på alvor og at det settes av øremerkede midler til denne ordningen fra 2022.

- **Vi foreslår at 10 millioner kroner øremerkes til «bevegelige kulturminner» i overføringene til Kulturminnefondet for 2022. Det er da viktig at disse midlene ikke tas av Kulturminnefondets vanlige budsjettpost, men at det settes av ekstra midler i statsbudsjettet, enten på samferdselsbudsjettet eller på Klima- og miljødepartementets budsjett. I tillegg må det utarbeides en videre opptrappingsplan for denne ordningen.**

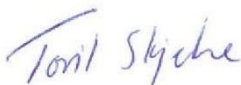
Til sist vil vi også at det settes av mer penger til vedlikehold av Kystverkets fyrstasjoner som i dag enten er fredet eller har en annen form for vernestatus. Etaten har ansvar for 114 fyr langs kysten hvor flere av disse forvaltes av frivillige lag. Ifølge tall fra Norsk Fyrhistorisk Forening ble det i 2019 gjort frivillig dugnadsarbeid ved disse fyrene til en verdi av 16,5 millioner kroner. Disse frivillige miljøene gjør en kjempeinnsats ved å tilgjengeliggjøre fyrene til allmenheten. Disse «kystens stavkirker» er også svært viktig for norsk turist- og reiselivsbransje og må derfor ivaretas på en god måte. Ved utgangen av 2018 ble det tekniske oppgraderingsbehovet tallfestet til 480-650 millioner. Av dette er rundt 325 millioner knyttet til fredede fyr.

Multiconsult, på oppdrag fra Kystverket, fastslår at oppgraderingsbehovet (ved indeksjusterte verdier) «har steget jevnt siden 2014, med et betydelig hopp fra 2016 til 2018». I en tid der klimaendringene medfører en stadig større belastning på fyrene (så vel som på andre kulturminner), vil en økt satsing på vedlikehold også være en samfunnsøkonomisk god investering, i stedet for at kostnadene blir større senere med et for svakt vedlikehold. Tiltaket vil også ha stor sysselsettingsmessig effekt langs kysten, i et næringsliv som har betydelige utfordringer med nedgang i olje og gassbransjen og permitteringer grunnet Korona-krisen.

- **Vi mener at midler til vedlikehold og tilrettelegging av fyrstasjoner bør skilles ut på egen post under Kystverkets budsjettkapittel 1360, og at det bør bevilges minst 200 millioner kroner til formålet i 2022.**

Lykke til i budsjettprosessen!

Med vennlig hilsen

Toril Skjetne
Generalsekretær
Norges kulturvernforbund